

Το συγγραφικό έργο του Αγ. Νικοδήμου του Αγιορείτου στην Ορθόδοξη Ρουμανική Γραμματολογία και πνευματικότητα (Πρωτοπρ. Κωνσταντίνος Καραϊσαρίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Δεδομένου ότι η παρούσα εργασία συντάχθηκε και υποστηρίχθηκε στη Θεολογική Σχολή του Βουκουρεστίου και δημοσιεύτηκε σε ένα από τα επιστημονικά περιοδικά της Ρουμανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, είναι ανάγκη να κάνουμε μία σύντομη έκθεση (περιγραφή) των σχέσεων του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου με τους Ορθοδόξους των Ρουμανικών Πριγκηπάτων, υπογραμμίζοντας την απήχηση του συγγραφικού έργου στη ζωή της Ρουμανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Κατ' αρχήν, πρέπει να πούμε ότι μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης (1453), πολλοί Έλληνες λόγιοι από αυτή και από τα άλλα μέρη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας- τώρα υποταγμένοι στους Τούρκους - άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών, βρήκαν καταφύγιο στα Ρουμανικά Πριγκηπάτα, όπου ανέπτυξαν

αξιόλογη δράση σε όλους τους τομείς. Ανάμεσά τους βρίσκονταν, αναμφίβολα, και πολλοί άνθρωποι της Εκκλησίας, ιερείς και μοναχοί με σοβαρή θεολογική παιδεία και εκλεκτή πνευματική κατάρτιση.

Ιδίως στις αρχές του ΙΣΤ' αιώνα, παρατηρείται μεταξύ του αγιορειτικού μοναχισμού ένα αυξημένο μεταναστευτικό ρεύμα προς τα Ρουμανικά Πριγκηπάτα. Κατά την ηγεμονία του βοεβόδα Neagoe Basarab, αλλά και μετά από αυτήν, καταγράφεται ένας μεγάλος αριθμός αγιορειτών μοναχών στις Ρουμανικές Χώρες. Και τούτο, διότι επί αιώνες οι Ρουμάνοι βοεβόδες ανέλαβαν πλούσια ευεργετική δράση προς τους Αγίους Τόπους της Ανατολής γενικά και ιδιαίτερα προς το Άγιον Όρος[1]. Ονόματα αυτών των βοεβόδων και ευεργετών μνημονεύονται ακόμη και σήμερα στις ακολουθίες και λοιπές λειτουργικές πράξεις που γίνονται προς τιμήν των κτιτόρων.

Στο θρησκευτικό και πολιτικό κλίμα της εποχής εκείνης, κατά το οποίο οι Ρουμανικές Χώρες βρίσκονταν σε πλεονεκτική θέση σε σχέση με τις άλλες βαλκανικές περιοχές που αισθάνονταν πιο βαριά την Οθωμανική καταπίεση, αναπτύχθηκαν δυνατές σχέσεις μεταξύ προσωπικοτήτων που σφράγισαν την εποχή εκείνη και έγιναν πλούσιες ανταλλαγές ιδεών.

Όπως για την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος το γραπτό έργο του αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου έγινε καθοδηγητικό φως και πνευματικός οδηγός για την ανανέωση της εκκλησιαστικής και πνευματικής ζωής του ελληνικού κλήρου

και του ορθόδοξου λαού, ενώ η ορθόδοξη πνευματικότητα εμπλουτισμένη με το παράδειγμα της ζωής του και με τα πολυπληθή συγγράμματά του, άρχισε σιγά—σιγά να πραγματοποιεί ιδιαίτερη άνθηση, οδηγώντας τους πιστούς σε πιο βαθιά πνευματική ζωή και πιο συνειδητή συμμετοχή στη λατρεία της Εκκλησίας, καθώς επίσης και στην ανόρθωση των ηθών και την καλλιέργεια των λεπτών μορφών της πνευματικής ζωής, όπως είναι η νοερά προσευχή, κατά τον ίδιο τρόπο και στις Ρουμανικές χώρες, και ιδιαίτερα στην Μολδαβία, ο Παΐσιος Βελιτσικόφσκι, σύγχρονος του Αγίου Νικοδήμου, έχοντας τις ίδιες πνευματικές αναζητήσεις και τις ίδιες λόγιες ενασχολήσεις, έγινε ο κυριότερος παράγοντας της πνευματικής ανανέωσης και της αναδιοργάνωσης της μοναστικής και εκκλησιαστικής ζωής το ΙΗ' αιώνα.

«Το κυριότερο χαρακτηριστικό της σχολής του Παΐσιου ήταν η αναβίωση της ησυχαστικής πνευματικότητας και η επιστροφή στο πνεύμα των Πατέρων της Εκκλησίας»[2].

Επιθυμώντας να σπουδάσει τον Αθωνικό ησυχασμό και να μεταφέρει τα φιλοκαλικά έργα ο Παΐσιος Βελιτσικόφσκι πήγε στο Άγιον Όρος και έμεινε εκεί 17 ολόκληρα έτη (1746 - 1763)[3]. Γνωρίζοντας ότι ο άγιος Νικόδημος πήγε στο Άγιον Όρος το 1775, πιστεύουμε ότι οι δύο αυτοί σπουδαίοι άνδρες, που σφράγισαν με τα έργα τους το δεύτερο μισό του ΙΗ' αιώνα, δεν συναντήθηκαν εκεί. Αυτό συμπεραίνεται και από όσα μας λέει ο βιογράφος του Αγίου Νικοδήμου, ότι δηλαδή ο μεγάλος Αγιορείτης μοναχός σκόπευε να ταξιδέψει στη Μολδαβία για να συναντήσει τον Παΐσιο Βελιτσικόφσκι. Σχετικά με το σκοπό αυτού του ταξιδιού ο μοναχός Θεόκλητος κάνει μερικές σκέψεις, φθάνοντας στο συμπέρασμα ότι ο Άγιος Νικόδημος, ακούγοντας τόσο όμορφα λόγια για το μεγάλο Παΐσιο, με τον οποίο είχε και αλληλογραφία και επιθυμώντας να βοηθηθεί πνευματικά, παραμέλησε τις δυσκολίες και την κούραση ενός παρόμοιου ταξιδιού, και αποφάσισε να ξεκινήσει[4]. Όπως είδαμε και παραπάνω, ο μοναχός Θεόκλητος ισχυρίζεται ότι υπήρχε αλληλογραφία ανάμεσα στους δύο άνδρες. Εμείς δεν μπορέσαμε να ελέγξουμε αυτό το θέμα, αλλά ούτε μπορούμε να αναιρέσουμε την ύπαρξή του, διότι ο άγιος Νικόδημος διατηρούσε αλληλογραφία με σημαντικά εκκλησιαστικά πρόσωπα των Ρουμανικών Χωρών, Ιδίως της Μολδαβίας, όπου λειτουργούσε και το γνωστό ελληνικής παράδοσης τυπογραφείο του Ιασίου.

Ασφαλώς, οι δύο αυτοί άνδρες δε συναντήθηκαν φυσικά, αλλά συναντήθηκαν πνευματικά. Και πριν ακόμη συναντηθούν δι' αυτής της οδού, αισθάνονταν συγγενείς, διότι κινούνταν και οι δύο στο ίδιο πνευματικό ρεύμα του ησυχασμού και είχαν και οι δύο ιδιαίτερες προτιμήσεις για φιλοκαλικά κείμενα, ιδίως για το κεντρικό θέμα της νοεράς προσευχής[5].

Σήμερα οι ερευνητές ισχυρίζονται ότι αποφασιστικό ρόλο στη διαλεύκανση και την κατάπαυση της «έριδος των κολλύβων» έπαιξε ο άγιος Νικόδημος. Την πνευματική επιρροή που προκάλεσε η φιλονικία αυτή την διαπιστώνει κανείς – είτε άμεσα, είτε έμμεσα – και στην ζωή της Εκκλησίας των Ρουμανικών Χωρών.

Διαπιστώνουμε την άμεση επιρροή από την παρουσία στις Ρουμανικές χώρες ορισμένων εκπροσώπων της κινήσεως αυτής, η οποία συγκίνησε τους σημαντικότερους άνδρες με υψηλή πνευματική ζωή, όπως ο Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης και ο Μακάριος Κορίνθου. Στο βιβλίο «Περί της συνεχούς θείας μεταλήψεως» έκδ. 1777, βρίσκουμε τη μαρτυρία του Μακαρίου, ο οποίος λέγει: «Πολλοί έβριζαν και εμένα λόγω του ιερομονάχου που λειτουργεί στην Κορώνη (δηλαδή Kronstad, Brasov), την πόλη της Τρανσυλβανίας, όπου κατοικώ τώρα εγώ. Ο εν λόγω Ιερομόναχος (δηλαδή ο Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης) ήταν «κολλυβάς» και κοινωνούσε δύο ή και περισσότερες φορές την εβδομάδα. Ευρισκόμενοι στην άκρη της πόλεως Brasov ρωτηθήκαμε...»[6].

(συνεχίζεται)

Παραπομπές

- 1. Πρβλ. Δημητρίου Οικονομίδη, από τας Ελληνορουμανικές Εκκλησιαστικές σχέσεις στο «Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών», 33, Αθήνα 1953, σ. 458.**
- 2. Αντωνίου Αιμιλίου Ταχιάου, Περί Πνευματικών ρευμάτων εις την Σλαυικήν Ορθοδοξίαν κατά τον 18ον και 19ον αιώνα, στον τόμο «Ορθόδοξος Πνευματικότητα. Χριστιανισμός - Μαρξισμός», Θεσσαλονίκη 1968, σ.σ. 85, 368.**
- 3. Κ. Παπουλίδη, Η έκταση της επίδρασης..., σ.σ. 285 - 286.**
- 4. Βλ. και σημείωση 17 της παρούσης εργασίας.**
- 5. Βλ. εκτενέστερα, D. Staniloae, Filocalia, τόμ. 8, Βουκουρέστι 1980, σ.σ. 555 - 587.**
- 6. Νεοφύτου Καυσοκαλυβίτου, περί της συνεχούς μεταλήψεως, μελέτη Θεοδώρητου μοναχού, όπ. παρ. σ. 184· πρβλ. Θεοκλήτου, όπ. παρ. σ. 110.**